

Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı başlanan cinayət işləri üzrə istintaqın aparılması zamanı istintaq situasiyalarının, versiyaların işlənməsi və araşdırmanın planlaşdırılmasının xüsusiyyətləri, istintaqın gedişatında yaranan çətinliklərin həlli yolları

Tədqiqat aparılan mövzunun aktuallığı: 21-ci əsrin astanasında bəşəriyyətin qarşılaşdığı başlıca problemlərdən biri narkomanıyanın iti sürətlə yayılması olmuşdur. Narkomaniya cəmiyyətin qorxunc və böyük bəlasına çevrilməklə, onun qloballığı və təhlükəliliyi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1988-ci il tarixli konvensiyasında xüsusi vurğulanmışdır. Həmin Konvensiyada narkotiklərin qanunsuz istehsalı, istehlakı və dövriyyəsinin geniş yayılması qeyd edilməklə «narkotik vasitələr insanların sağlamlığı və rifahına ciddi təhlükə yaradır, cəmiyyətin iqtisadi, mədəni və siyasi dəyərlərinə mənfi təsir göstərir» kimi müddəalar öz əksini tapmışdır. Hər bir dövlət öz sərhədləri daxilində narkomaniya ilə mübarizə aparır. Lakin bu ümumbəşəri bəlanın bütövlükdə dünya ictimaiyyətinin daim nəzarətində saxlanılması zəruridir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 26 iyun tarixini Narkomaniyaya və Narkobiznesə Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü elan etməsi də məhz bu məqsədi daşıyır.

Azərbaycanda da narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və narkotiklərdən istifadə mövcuddur və dövlət tərəfindən narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə sahəsində daim işlər apa-

rılır. BMT-nin mövcud məsələ ilə bağlı qəbul etdiyi konvensiyalara qoşulması, yeni qanunların qəbul olunması, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi, dünya birliyinə inteqrasiya proseslərində regional və beynəlxalq layihələrdə iştirak dövlətimizin narkomaniya ilə mübarizədə fəal və ardıcıl mövqe tutduğunu bir daha nümayiş etdirir.

Bütün cəmiyyətlərdə cinayətkarlığın artımı narkotik vasitələr və psixotrop maddələrin istehlakının artım tendensiyası ilə əlaqədardır. Son dövrlərdə narkotik

vasitələrin tibb məqsədlərindən kənar məqsədlə istehlakı sürətli tempə artmaqda davam edir; gizli laboratoriyalarda qanunsuz hazırlanan və istehsal olunan sintetik narkotik vasitələrdən istifadə edənlərin sayı sürətlə artır. Dünya praktikasından görüldüyü kimi narkotik vasitələrin tibb məqsədlərindən kənar istifadəsi son 4-5 il ərzində təxminən 20 dəfə artmış, onlardan istifadə edənlərin üçdə ikisi 30 yaşına qədər olan şəxslərdir.

Lakin bu rəqəmlər real vəziyyəti əks etdirmir, belə ki, yerli və beynəlxalq ekspertlərin fikirlərinə əsasən bu cinayətlərin cəmi 10-15 faizinin müəyyən edilməsi mümkün olur.

«Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında» Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1988-ci il tarixli Konvensiyasında narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi zamanı əldə olunmuş çirkli pulların yuyulmasına görə cəza tədbirlərinin müəyyən edilməsi, bu əməlləri törətmiş və digər ölkədə istintaqdan gizlənən şəxslərin verilməsi məsələləri, qarşılıqlı hüquqi yardım göstərilməsi, təşkilata daxil olan dövlətlərin əməliyyat xidmətləri arasında sıx əməkdaşlığın qurulması, narkotik vasitələr və psixotrop maddələrin hazırlanması və istehsalında istifadə olunan xammalın dövriyyəsinə nəzarət edilməsi və sair bu kimi hallarla bağlı müddəalar əks olunmuşdur.

Narkotik vasitələrin dövriyyəsinə tənzimləyən qanunvericilik və normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi hazırədək davam edir. Belə olan halda narkotik vasitə və psixotrop maddələrin hazırlanması və istehsalında istifadə edilən nəzarət edilən xammalın sayı artır. Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı əməllər nadir hallarda tək törədilir, yüksək latentliyi ilə fərqlənir və əsasən onlar əməliyyat axtarış tədbirləri nəticəsində ifşa olunur. Ona görə də bu kateqoriyadan olan cinayətlərin istintaqının aparılmasında müstəntiqin əməliyyat tədbirlərini həyata keçirən subyektlərlə effektiv əməkdaşlıq etməsi əsas şərtlərdən biridir.

Təcrübə göstərir ki, cinayətkarlığın dayanmadan artması bu qəbildən olan cinayətlərin açılmasında və qarşısının alınmasında kompleks elmi-metodiki təcrübənin formalaşdırılmasını zəruri edir. Qeyd olunan vəziyyət bu növ cinayətlərin istintaqının aparılmasında ilkin hərəkətlərin dəqiq müəyyənləşdirilməli olduğunu zəruri edir.

1. Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayətlərin kriminalistik xarakteristikası

Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1.0.1-ci maddəsinə əsasən narkotik vasitələr - BMT-nin 1961-ci il tarixli "Narkotik vasitələr haqqında" Vahid Konvensiyasında, 1971-ci il tarixli "Psixotrop maddələr haqqında" Konvensiyasında, 1988-ci il tarixli "Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında" Konvensiyasında, habelə Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə təsdiq olunmuş siyahılarda belə təsnif edilmiş sintetik və ya təbii mənşəli maddələr, onların preparatları, o cümlədən tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərdir;

Həmin Qanunun 1.0.2-ci maddəsinə əsasən isə psixotrop maddələr - BMT-nin 1971-ci il tarixli "Psixotrop maddələr haqqında" Konvensiyasında, 1988-ci il tarixli "Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında" Konvensiyasında, habelə Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə təsdiq olunmuş siyahılarda belə təsnif edilmiş sintetik və ya təbii mənşəli maddələr, onların preparatlarıdır;

Qanunun 1.0.3-cü maddəsinə əsasən isə prekursorlar - narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin hazırlanması məqsədilə istifadə edilən kimyəvi maddələr və onların duzları, habelə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə yuxarıda göstərilən kateqoriyalara aid edilmiş və idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya (xüsusi razılıq) tələb olunan kimyəvi maddələr və onların duzlarıdır.

Hazırlanmasında istifadə olunan ilkin maddənin tərkibindən (bitki tərkibli və ya kimyəvi tərkibli), hazırlanma üsulundan (kustar və ya sənaye), onlardan sui-istifadə potensialının səviyyəsindən, orqanizmə olan fiziki və ya psixi təsirdən, ümumi kimyəvi tərkibdən asılı olaraq narkotik vasitələr müxtəlif qruplara bölünürlər. Orqanizmə olan farmakoloji təsirdən asılı olaraq narkotik vasitələr: opioid; çətinədən alınan narkotik vasitələr; stimulyator; hallusinogen; sakitləşdirici vasitələr və trankvillizatorlar və sair aiddir.

Hazırda narkotik vasitələrin sadə, əl çatan əşyalardan və vasitələrdən istifadə olunmaqla laborator və ev şəraitində hazırlanması hallarına tez-tez rast gəlinir. Bu proseslərdə narkotik tərkibli bitki və əl çatan dərman preparatlarından istifadə halları az deyildir. Birincilərin sırasına həşiş aiddir. Onun hazırlanması çətinə bitkisinin xüsusi emalından ibarətdir: tozcuğun və qatranın ayrılması, yarpaqların və çiçəklənmələrin parçalanması, sonradan isə nəmləndirilməsi və presslənməsi. Ev şəraitində həmçinin xaş-xaş samanının ekstraktı hazırlanır.

Qeyd olunduğu kimi narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət işləri bir qayda olaraq əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin nəticələrinə dair başlanır. Bu qəbildən olan cinayətlərin müəyyən edilməsi

və istintaqının aparılmasını çətinləşdirən aşağıdakı halların qeyd edilməsi zəruridir:

1) ilk mənbəyə əsaslanan mühüm informasiyanın olmaması – zərərçəkmiş şəxs (narkotik vasitələri əldə edən və onlardan istifadə edən özlərini zərərçəkən qismində hesab etmirlər) olmaması;

2) cinayətkarların hərəkətlərinin, narkotik vasitələrin satışı, daxil olma və qəbul mənbələrinin və məntəqələrinin xüsusi gizliliyi;

3) cinayətin iştirakçıları arasında rolların bölgüsü, gizli parollardan məharətlə istifadə edilməsi, mütəşəkkil dəstələr və cinayətkar birliklər tərəfindən isə bəzi hallarda cinayətkar əks-kəşfiyyatın mövcudluğu;

4) narkotiklərin hazırlanmasında istifadə olunan xammalın nisbətən asan tapılması və çoxluğu;

5) cinayətkar halqanın bütün gizli bəndlərinin müəyyən edilməsinin vacibliyi

Bu qəbildən olan bir çox işlərdə açılması çətinlik törədən mürəkkəb istintaq situasiyalarına rast gəlinir. Narkotik vasitələr və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət törətmiş şəxslər özünə məxsus qaydalar tətbiq olunan xüsusi narkomanlar cəmiyyətlərinin üzvü olurlar. Həmin cəmiyyətin nümayəndələri istənilən üsul və vasitələrlə istintaqın aparılmasına maneçilik törədir, ifadə verməkdən imtina edir, bilə-bilə yalan ifadələr verirlər və ya verdikləri ifadələrin məzmununu sonradan dəyişir, hadisə barədə məlumatı olan şahidləri hədələyir və ya onları bilə-bilə yalan ifadə verməyə məcbur edirlər.

Nadir hallarda cinayəti törədən, onun üsul və predmeti aşkar şəraitdə ola bilər. Bəzi hallarda isə bu növ cinayətləri törədən şəxslər barədə ümumiyyətlə məlumat olmur. Söhbət narkotik vasitələrin gizli yolla talanmasından gedir. Belə olan halda çətinliyi bu növ cinayətin müəyyən edilməsi deyil, onun açılmasıdır, çünki cinayət hadisəsi, onu törədən şəxs, nəticələri və yeri qeyri-aşkar xarakter daşıyır. Həmçinin istintaqın gedişində mürəkkəb (münaqişəli) vəziyyətdə aşağıdakı hallarda yaranı bilər:

1) müdafiəçinin (vəkilin) işin halları barədə dəqiq və doğru məlumatı oluqda;

2) təqsirləndirilən şəxs cinayət işinin materialları ilə tanış olduqda;

3) bir sıra istintaq hərəkətlərinin aparılmasında (məsələn üzvləşdirmə, tanınmaya təqdim etmə, dindirilmə və ya axtarış istintaq hərəkətləri aparıldıqda).

İcra ediləsi istintaq hərəkətlərinin planı irəli sürülmüş versiyalardan asılıdır. Avropa və MDB ölkələrinin bir sıra hüquq ədəbiyyatında bu növ cinayətlərin araşdırılmasında alqoritmik yanaşmadan istifadə etmək tövsiyyə olunur. İstintaqla təhqiqat orqanının birgə alqoritm hərəkətləri aşağıdakı hərəkətlərin edilməsini ehtiva edir:

1) şübhəliyərin tutulması, tanınması və dərhal izahatlarının alınması;

2) onların və onlarla əlbir olması ehtimal olunan şəxslərin yaşadıkları və iş yerləri üzrə təxirəsalınmaz

axtarış istintaq hərəkətlərinin aparılması, gizli nəqliyyat vasitələrinin müəyyən edilməsi və sair;

3) götürülmüş əşya və sənədlərə baxış keçirilməsi;

4) şahidlərin dindirilməsi;

5) məhkəmə bioloji və kimyəvi ekspertizaların təyin edilməsi və rəylərin alınması;

6) dindirilmədə istifadə olunması üçün alınmış ekspertiza rəylərinin öyrənilməsi və işin hallarına uyğun təhlilin aparılması;

Versiyaların qurulması və yoxlanılması yaranan problemlə və mürəkkəb vəziyyətlərin həllinin əsas metodlarından biri hesab olunur. İstintaq versiyaları nəinki istintaqın istiqamətini, həmçinin onun aparılmasını məqsədyönlü etməklə, cinayətin tez və tam açılmasını təmin edir.

Narkotik vasitələrin satışı cinayətlərinin istintaqının aparılmasında onların mənbəyi, daxil olma kanalı, satışı proqramı, daşınma üsulu (qaçaqmalçılıq), satanların şəxsiyyətləri, onların əlaqədə olduqları şəxslərin ehtimal olunan dairəsi, alışın məqsədi (şəxsi istehlak və ya yenidən satışını həyata keçirmək) və sair bu kimi məsələlərin və sualların ətrafında versiyaların qurulması vacibdir.

Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı törədilən cinayətlərin istintaqının aparılmasının ilkin mərhələsi:

Qeyd olunduğu kimi narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı törədilən cinayətlərin istintaqının aparılmasının ilkin mərhələsinə hadisə yerinə baxış, şahidlərin dindirilməsi, şübhəli şəxslərin tanınması və dindirilməsi, axtarış, götürmə, götürülmüş əşyalara və sənədlərə baxış istintaq hərəkətləri və məhkəmə-ekspertizalarının təyin edilməsi aiddir. Bir çox hallarda isə hadisə yerinə əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən əməkdaşlar gəlir və onların istintaq hərəkətləri aparmaq səlahiyyətləri olmadığı üçün istintaq və təhqiqat orqanının əməkdaşı gələndək əsas vəzifələri aşkar etdikləri halların qorunub saxlanılmasını, hadisə yerinin mühafizəsini təmin etmək, narkotik vasitə olmasının ehtimal olunan şəxsin hadisə yerindən getməsinin qarşısını almaq, qaçan cinayətkarın istəzlər

tutulması və saxlanılması üçün tədbirlər görməkdir. Narkotik vasitələri, onları əldə edən, saxlayan, daşıyan habelə satan şəxslərin ilkin olaraq əməliyyat axtarış subyektəri tərəfindən aparılmış əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində müəyyən edilməsi, lakin istintaq hərəkəti aparmaq səlahiyyətləri olmadığına görə onları dərhal rəsmiləşdirmək imkanlarının olmaması, habelə təhqiqat və istintaq orqanının əməkdaşlarının bir müddət keçdikdən sonra cinayətin müəyyən edildiyi yerə gəlməsi gələcəkdə şəxsə əsaslı ittihamın elan edilməsinə və işin məhkəmə perspektivinə çətinliklər yaradır. Məsələn əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin subyektəri tərəfindən aparılmış əməliyyat axtarış tədbirləri nəticəsində üzərində narkotik vasitə olması şübhəsi

ilə şəxs bu və ya digər yerdə saxlandıqdan sonra onun üzərinə şəxsi axtarışın aparılması zərurəti yaranarsa da, cinayət prosessual qanunvericiliyinə əsasən əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən şəxsin hər hansı bir istintaq hərəkəti aparmaq səlahiyyəti olmadığı üçün o, ya istintaq və ya təhqiqat orqanının əməkdaşının cinayətin müəyyən edildiyi yerə gəlməsini gözləməli, ya da ki, həmin şəxsi istintaq və təhqiqatın aparıldığı yerə dəvət edib aparmalıdır. Faktiki olaraq praktikada narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə şübhəli olan şəxs əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən subyektlər tərəfindən saxlanıldıqdan sonra istintaq hərəkətlərinin aparıldığı (şəhər polis şöbəsinə və ya polis idarəsinə) yerə aparılır, müdafiə hüquqları təmin olunduqdan sonra isə şübhəli şəxs qismində tutulması rəsmiləşdirilərək üzərinə şəxsi axtarış keçirilir. Həmin hərəkətlərin nəticəsində üzərindən narkotik vasitə və ya psixotrop maddə aşkar olunan şəxs qeyd olunan maddələrin və vasitələrin ona məxsus olduğunu ilkin olaraq etiraf etsələr də, əksər hallarda istintaqın sonrakı mərhələsində üzərlərindən aşkar olunmuş narkotik vasitə və ya psixotrop maddələrin onlara məxsus olmadığını, polis əməkdaşlarının təzyiqləri nəticəsində üzərlərinə qoyulan narkotik vasitə və ya psixotrop maddənin özlərinə məxsus olduğunu etiraf etməyə məcbur qaldıqlarını bildirirlər. Onların belə ifadələri ilə də istintaqın sonrakı mərhələsində hesablaşmaq məcburiyyəti yaranır. Çünki şübhəli şəxs və ya onun müdafiəçisi şübhəli şəxsin əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən subyekt tərəfindən saxlandığı yerdən polis şöbəsinə və ya idarəsinə gətiriləndək olan müddəti istintaqın obyektivindən kənar qaldığını vurğulamaqla, şəxsin üzərindən aşkar olunmuş narkotik vasitənin onun üzərinə məhz həmin müddət ərzində qoyulduğunu və ya qoyula biləcəyini qeyd etməklə, bu faktın istintaq sübutları ilə təkzib olunmasını tələb edirlər. Ona görə də bu kimi halların qarşısının alınması üçün əməliyyat tədbirləri məharətlə təşkil olunmalı, bu kateqoriyadan olan cinayətlərin açılması və ifşa olunmasını təmin etməkdən ötrü «insanların güdülməsi»,

«texniki rabitə kanallarından və digər texniki vasitələrdən informasiyanın çıxarılması», «nəzarətli göndəriş» və sair bu kimi əməliyyat-axtarış tədbirlərindən istifadə olunmalı, mümkün qədər narkotik vasitələrin əldə olunma, daşınma, gəzdirmə anı qeydə alınmalı, əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi prosesində mümkün şahidlərin dairəsi müəyyənləşdirilməlidir.

Bundan başqa aparılmış təhlillər göstərir ki, bir sıra hallarda cinayət işlərinin başlanması, şübhəli şəxslərin üzərində şəxsi axtarış keçirilməsi, cinayət işləri üzrə şəxslərin tutulması və barələrində həbs qətimkan tədbirinin seçilməsinə dair məhkəməyə təqdimatla müraciət olunan zaman rayon polis idarələrinin təhqiqat və istintaq orqanlarının əməkdaşları tərəfindən cinayət prosessual qanunvericiliyinin tələblərinin, o cümlədən insan və vətəndaşların konstitusion hüquqlarının və azadlıqlarının pozulması hallarına yol verilir. Təcrübə göstərir ki, bir sıra hallarda narkotik vasitələrin aşkar edilib götürülməsi zamanı təhqiqat orqanı tərəfindən "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" qanunun və cinayət prosessual qanunvericiliyinin tələblərinə tam riayət olunmur. Bunun nəticəsində də narkotik vasitələrin aşkar edilib götürülməsi zamanı yol verilmiş qanun pozuntularını istintaq zamanı aradan qaldırmaq mümkün olmur. Nəticədə, qeyd olunduğu kimi, cinayət işlərinə məhkəmədə baxılarkən ortaya ciddi problemlər çıxır. Belə problemlərlə üzləşməmək üçün narkotik vasitələrin aşkar edilməsinin ilkin mərhələsində qanunvericiliyin tələblərinə dönmədən və dəqiq əməl olunmalıdır. Eyni zamanda narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar istintaqı aparılmış cinayət işlərinin təhlilləri göstərir ki, bəzi hallarda təhqiqat orqanları tərəfindən keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbiri ilə bağlı əməliyyat-qeydiyyat işi başlanılıb həmin iş qeydiyyatına alınmışdır. Bir qayda olaraq əməliyyat-axtarış tədbirinin keçirilməsinə dair qərar tədbirə bir gün qalmış və ya həmin gün qəbul olunur, qərarında konkret hansı əməliyyat-axtarış tədbirinin keçirilməsi göstərilmiş, ümumi sözlərlə kifayətlənir.

Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı başlanmış və istintaq olunan cinayət işlərində tam və hərtərəfli araşdırmanın aparılmasını təmin edən istintaq hərəkətlərindən biri də şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin dindirilməsidir.

Şübhəli şəxsin dindirilməsi anınadək adətən aşağıdakı situasiyalardan biri yaranır:

1) Aparılmış əməliyyat-axtarış tədbirləri şübhəli şəxsin cinayətkar əlaqələri və fəaliyyəti barədə informasiya əldə etməyə imkan yaratmışdır;

2) Şübhəli şəxsin dindirilməsi onun birbaşa cinayət başında yaxalanmasından bilavasitə sonra başladıqda onun özü və cinayətkar fəaliyyəti barədə hər hansı bir məlumat mövcud deyil.

Birinci halda dindirmədə istifadə edilməsi mümkün-lüyü baxımından əməliyyat-axtarış tədbirləri zamanı əldə edilmiş məlumatı təhlil edib, qiymətləndirmək zəruridir.

İkinci halda isə tutulan şəxs məsuliyyətdən kənar qalmaq üçün bir çox hallarda yalan ifadələr verir, narkotik vasitələrin əldə etdiyi mənbəni, özü ilə bağlı məlumatları gizlətməyə çalışır və ya istintaqı çətinliyə aparan sair bu kimi hərəkətlərə yol verir.

Bu qəbildən olan cinayətlərin istintaqının aparılmasında, sübutların toplanılmasında keyfiyyətli axtarış və götürmə istintaq hərəkətinin aparılması xüsusi önəm daşıyır.

Cinayəti törədən və ya onun törədilməsində iştirak edən şəxslərin üzərlərində, yaşayış sahələrində, nəqliyyat vasitələrində axtarış istintaq hərəkətləri aparılarkən onların üzərlərində telefon danışıqlarına dair məlumatların olub-olmaması diqqətdən yayınmamalı, üzərlərində olan telefonlar götürülməli və onlara baxış keçirilməlidir.

Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət işlərinin istintaqı zamanı qanunvericiliyin tələbləri tam həcmdə nəzərə alınmalı, bu sahəyə nəzarət daha da gücləndirilməli, o cümlədən Azərbaycan Respublikası cinayət prosessual qanunvericiliyinin, "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" Qanununun tələblərinə dönmədən əməl edilməli, vətəndaşların konstitusion hüquq və azadlıqlarının qorunması təmin edilməlidir.

İSTİFADƏ OLUNAN ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi. "Hüquq Yayın Evi", Bakı, 2020.
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi.
3. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin kommentariyası / C.H. Mövsümovun redaktəsi ilə. Bakı, 2016.
4. İstintaq taktikası/K.Q. Sarıcalinskaya və başqaları. Bakı, 1991.
5. «Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 28.06.2005-ci il tarixli Qanunu.
6. Müstəntiqin məlumat kitabı: V.N. Qriqoryev, A.V.Pobedkin, V.N.Yaşın, Y.V. Qavrilin. – M.: Eksmo, 2008.
7. Volinski A.F. Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət işlərinin istintaqı // Kriminalistika. M., 1999.
8. Savenko V.Q., Sergeyev A.N. və başqaları. Əsas yayılmış narkotik vasitələr – dərslik M., 1992.
9. Knyazkov A.S. Kriminalistika: Leksiyalara kursu / prof. N.T.Vedernikovanın redaktəsi altında. – Tomsk «TML-Press» nəşriyyatı 2008
10. Rusiya və Azərbaycan internet saytlarında yerləşdirilmiş məqalələr.

**Balahüseyn Şabanov,
Mingəçevir şəhər prokurorunun müavini
ədliliyə müşaviri**